

СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ПОНЯТТЯ «БЮДЖЕТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ»

Вячеслав Андрійович БАГАТИЙ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Бюджетні правовідносини є однією із спеціальних категорій бюджетного права, місце якого вченими по-різному визначається в системі вітчизняного права. Але у своїй більшості вони схильні вважати, що воно входить як центральний інститут (підгалузь) у фінансове право [1, с. 128-129], а останнє є відокремленою, самостійною галуззю права. Тому бюджетне право на сучасному етапі розвитку фінансової діяльності України не може претендувати відокремленого галузевого статусу в юридичній науці.

З метою узагальнення існуючих в навчально-науковій літературі поглядів, не вдаючись до критики, спробуємо *систематизувати* їх у групи залежно від базової складової сформульованих дефініцій.

Першу групу утворюють погляди вчених, у яких бюджетні правовідносини тлумачаться у *широкому розумінні*. Критерієм віднесення суспільних відносин до бюджетних фахівці цієї групи одні окреслюють бюджетну галузь («галузь бюджету»), другі – галузь правового регулювання (бюджетне право), треті – перше і друге разом. Прикладом першого варіанту є наступне визначення – «суспільні відносини в галузі бюджету» [2, с. 12], другий варіант може бути представлений дефініцією «суспільні відносини, що врегульовані нормами бюджетного права» [3; с. 59]; третій варіант – «суспільні відносини в галузі бюджету, що регулюються бюджетно-правовими нормами» [4, с. 45–46].

До другої групи підходів слід відносити позиції науковців, які при формулюванні поняття бюджетних правовідносин за основу обирають таку складову як *тріаду дій* з «формування (акумулювання), розподіл, використання (витрачання) бюджетних грошових фондів». При цьому деякі вчені необґрунтовано пов'язують бюджетні відносини лише з розподілом і витрачанням [5, с. 117], або з формуванням і використанням. Крім того для даної групи поглядів характерним є розмаїття виділення предмету означеної тріади дій: в одних – це ресурси бюджетної системи країни [6, с. 117]; в інших – грошові кошти державного і місцевого бюджетів [7, с. 84].

Представники *третьої групи* поглядів щодо визначення поняття бюджетних правовідносин трактують бюджетні правовідносини, ключовим елементом яких виступають *суб'єкти (учасники)* таких відносин, а також *зв'язок суб'єктів* внаслідок реалізації ними суб'єктивних бюджетних повноважень (наприклад, «... охоронювані державою суспільні відносини, ... які є соціально значущим зв'язком суб'єктів за посередництвом прав та обов'язків, передбачених нормами бюджетного права» [8, с. 37].

Четверта група підходів репрезентована тлумаченням досліджуваної категорії шляхом включення до її визначення *комплексу суспільних відносин*. Зокрема таких, що виникають у зв'язку з: а) встановленням бюджетного устрою і бюджетної системи; б) встановленням структури доходів і видатків бюджетної системи і розподілом їх між бюджетами різного рівня; в) розмежуванням бюджетної компетенції між державою і органами місцево-

го самоврядування; г) організацією бюджетного процесу; д) організацією контролю за виконанням бюджету [3 с. 78].

Остання *п'ята* (комбінована) *група* поглядів представлена позицією вчених в роботах яких формулювання дефініції бюджетних правовідносин поєднує декілька вище наведених підходів. При цьому, у визначенні поняття бюджетних правовідносин спостерігається часткове поєднання підходів другої, третьої та четвертої груп: це врегульовані нормами бюджетного законодавства суспільні відносини, що виникають, розвиваються і змінюються в межах бюджетного процесу, учасники яких реалізують надані їм повноваження з формування доходів і здійснення видатків консолідованого бюджету, бюджетів державних позабюджетних фондів, здійснення державних і муніципальних запозичень, регулювання державного і муніципального боргу, зі складання і розгляду проектів бюджетів всіх рівнів бюджетної системи держави, їх затвердження і виконання, розгляду і затвердження звітів про виконання бюджетів і бюджетів державних позабюджетних фондів, а також у процесі здійснення фінансового контролю на всіх стадіях бюджетного процесу [9 с. 4].

Список використаних джерел:

1. Фінансове право України : навч. посібник [для студ. вищ. навч. зал.] / [Воронова Л. К., Кучерявенко М. П., Пришва Н. Ю. та ін.] ; за ред. Л. К. Воронової. К. : Правова єдність, 2009. 395 с.
2. Дмитрик О. О. Зміст та класифікація фінансових правовідносин : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 187 с.
3. Алісов Є. О. Фінансове право України: Навч. посіб. Харків : Еспада, 2000. 288 С.
4. Фінансове право України : посібник для підготовки до іспитів / Ю.І. Пивовар, Н. А. Буличева, А.А. Правдюк [та ін.]. К. : Вид. О.С. Ліпкан, 2010. 158 с.
5. Воронова Л. К. Финансовое право : пособие [для студ. юрид. вузов и фак-тов]. / Л. К. Воронова, Н. П. Кучерявенко. Харьков : Легас, 2003. 360 с.
6. Орлюк О. П. Фінансове право : [навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів] / Орлюк О. П. К. : Юрінком Інтер, 2003. 528 с.
7. Фінансове право: навч. посіб. / за заг. ред. Д. М. Павлова, О. А. Кузьменко, А. Г. Чубенка. К. : КНТ, 2009. 520 с.
8. Гетманець О. П. Фінансові санкції як заходи впливу за порушення бюджетного законодавства. Право та державне управління. 2011. № 1. С. 36-39.
9. Музика-Стефанчук О.А. Органи публічної влади як суб'єкти бюджетних правовідносин [Текст] : монографія / О. А. Музика-Стефанчук ; Нац. акад. прав. наук України, Хмельницьк. ун-т упр. та права [та ін.]. - Хмельницький : ХУУП, 2011. 383 с.